

Pavčkovo nagnjenje k sugestivnemu in živemu izražanju dobiva ponekod prav neugledne in cenene oblike:

*... najpečjo gagá,
najlepšo gagá,
najbolj živo gagá,
brez pardona, oja!*

Vse naštete pomanjkljivosti so za Pavčka značilne, niso pa bistvene. Njegova poezija je v večini primerov izraz iskrenega iskanja komunikacij z otroškim predstavnim svetom. Spontano izražanje, ki je, na škodo formalne enotnosti stihov, pogosto celo preveč neobrzdano, velika pesniška invencija, sposobnost vživljanja v otrokovega duha in razpolaganje z njegovim duhovnim inventarjem, tenek posluš za melodiko verza — to so lastnosti, ki so za pisca otroške poezije več kot dragocene. Včasih se te lastnosti strnejo v izredno kreativno sposobnost, ki je temelj nekaj uspešnih stvaritev (n. pr. *Obzirnost*, *Prvo-aprilska* in še nekaterih), ki pomenijo umetniški vrhunec knjige in sodijo hkrati k najpomembnejšim dosežkom celotne Pavčkove ustvarjalnosti.

Ilustracije Zdenke Golobove se povečini dosledno držijo teksta, le tu in tam popusti avtorica lastni invenciji, ki vselej prinaša uspeh. Vsekakor bi bil le-ta mnogo večji, če bi slikarka, čeprav bi s tem tvegala odstop od literarne predloge, bolj upoštevala lastno fantazijo in domiselnost. Kljub temu so ilustracije sugestivne in ponekod na moč duhovite ter izpričujejo veliko sposobnost vživljanja v otroški svet, kar se je še posebno pokazalo ob slabših pesmih, ko ni bila, kot je običajno, ilustracija njihovo dopolnilo, temveč je tekst postal dopolnilo k ilustracijam.

Ob koncu se nam zdi primerno še posebej naglasiti veliko vrednost mladinske literature pri oblikovanju otrokove duševnosti, zato je nikakor ne gre podcenjevati in je, kot se navadno dogaja, obravnavati kot manj vredno umetniško zvrst. To je očitna zabloda, zaradi katere se ta književnost pogosto ne povzpne iz meje golega utilitarizma na stopnjo resnične umetnosti in raje živetari med prisiljenim moraliziranjem in ceneno opisnostjo. In to je tudi vzrok, da je estetska vrednost obilice mladinskih del silno majhna. Resnica je, da se le ob estetsko pomembnih stvaritvah, torej tam, kjer je tematiki in idejni liniji določena ustrezna forma, oblikuje otrokov estetski okus in se širi njegova estetska izobrazba.

Niko Grafenauer

BRANKO HOFMAN, MAVRICA V DLANEH

Nova Hofmanova pesniška zbirka obsega sedem ciklusov, uvaja pa jih čelna pesem, ki ji je po pravilu namenjeno, da razloži pesnikovo poslanstvo ter odgrne skrivnost njegovega liričnega ustvarjanja. Ciklusi so poimenovani s spektralnimi barvami, ki simbolično najavljajo značaj posameznih razdelkov. Pri tem je sila nejasen kriterij, po katerem je avtor razvrstil svoje gradivo. V nekaterih ciklusih je pesniška tvarina tako raznorodna, da nikakor ne more nuditi vsebinsko ali formalno zaokrožene podobe. Zategadelj je celotna kompozicija zbirke dokaj majhna, manjka ji duhovna kontinuiteta kot pogoj za njeno poetsko učinkovitost.

Prvi in drugi ciklus (*Zeleno, Sivo*) sta si motivno precej sorodna; prevladujejo impresije, meditacije in razpoloženske pesmi. Izključno erotično poezijo vsebujeta tretji in četrti ciklus (*Rdeče, Oranžno*), medtem ko se tematika zadnjih treh razdelkov (*Vijoličasto, Rumeno, Modro*) giblje na široki relaciji med liričnim subjektivizmom in izrazitim objektivizmom.

Poglavitna slabost pričujočih pesmi je v formalni nedognanosti in neprijetni tendencioznosti, ki učinkuje votlo in vsiljivo in ki nedvomno razkraja osnovno lirično tkivo. Pesniški izraz, ki se bolj ali manj oklepa realističnega izročila, se tako razvedeni v estetsko nepomembnem besedovanju (n. pr. *Uvele rože, List v mlaki*). Avtorjeva ne prehudo senzibilna narava išče sorodnosti v zunanjem svetu, a so ti lirični paralelizmi bolj deskripcija kakor resnično pesniško spoznanje, katerega vsebina se po pravilu izraža v avtorjevi emocionalni prizadetosti. Ta slabost se presenetljivo jasno pokaže zlasti v erotični poeziji. Ljubezensko čustvo Hofman povečini izpoveduje posredno, preko dokaj bizarnih motivov iz narave, ki so najčesče zanimivo popisani, a nikakor ne morejo biti dostojen ekvivalent elementarnemu erotičnemu doživetju. Nedvomno je v njih neka simbolika, ki bi se ob adekvatnem pesniškem izrazu lahko pomembno razmahnila in služila kot sila sugestiven formalni element. Nasprotno pa zdaj osnovni motiv izgubi vso prodornost, ker je plen suhe deskripcije.

V Hofmanovi poeziji prevladuje intelektualni element, ki je vselej močno odmaknjen od lirične osnove. Tako se obe pesniški komponenti, čustvo in razum, nikoli ne spojita v polnomočno estetsko sozvočje, ki bi pesmi v celoti in tudi na znotraj osvetljevalo. Čustvo je v liriki nenadomestljivo, saj je bistveni element sleherne izpovedi. Lirik z njim misli. Hofmanovo erotično poezijo pa označuje deklarativnost. To je vzrok, da so mnoge pesmi prozaično ohlapne in brez večjega duhovnega blišča. Te vrzeli kajpa tudi dokaj neizrazita metaforika, ki se omejuje pretežno na rodilniške komparacije, ne more oblikovno pomembneje izpolniti.

Realistična meditativna poezija sodi glede na celotno zbirko med Hofmanove najboljše stvaritve. V njih se je, z redkimi izjemami, Hofmanov miselni svet lirično najbolj uveljavil in, obdarjen s primerno mero emocionalne prizadetosti, dosegel svojo lirično potrditev.

Posebej velja omeniti še Hofmanovo naivno fabulistiko, ki predstavlja sicer določeno formalno novost, le da v svojem jedru nima nič skupnega z liriko. Obširne podobe se marsikdaj razvedenijo v deskripciji in se zvečine končujejo z banalnimi poantami. Kako je to neobgleno, naj ilustrira primer:

*Oranža se je kotalila,
otroške oči so tekle za njo
in jo prosile:
Oranža,
zlata oranžica,
naprej,
še naprej od stojnice!
Skrj se branjevki,
skrij se vsem naokrog,
tjale v jarek se skotali,
da ugriznem vate.*

Sila skromno doživetje je izpovedano nebogljeno in medlo. Ob pomanjkanju osnovnega liričnega merila je verz nediscipliniran in estetsko premalo učinkovit. Njegova formalna modernizacija se izraža v dosledni odsotnosti glasovnih figur. Bistvo lirične izpovedi je potisnjeno v stran, uveljavlja pa se skrajni poetični objektivizem, a v sila nebogljeni obliki (n. pr. *Ponujeno kolo*, *Škorec*). Ne primanjkuje niti sentimentalnih izlivov, ki naj bi, kot kaže, izpovedovali posamezne čustvene odtene v avtorjevem duševnem svetu, niti slabokrvne romantike, ki naj bi pomenila emocionalni elementarni lirizem (n. pr. *Golobica na postelji*).

Ob tem se pojavlja problem avtorjevega sicer močno zabrisanega deziluzionizma, ki je v predzadnjem razdelku najmočneje zastopan. Motiv deziluzionizma ima svoje korenine v nekem splošnem kompleksu današnje dobe, ki pa ga Hofman skozi prizmo lastne osebnosti v svoji poeziji ni zadovoljivo uveljavil. Zategadelj je zvečine brez prave človeške vsebine.

Poglavitna zabloda novih Hofmanovih pesmi je v pomanjkanju temeljnega doživetja. Lirična osnova je tako brez trdnih korenin, na katerih bi lahko zrasla pomembna pesniška izpoved. Običajno se v takih primerih morda dober namen, ki pa ga, razumljivo, nikakor ne gre istovetiti z določenimi pesniškimi dispozicijami, izrodi v dokaj nebogljene poetizacije. Hofman v večini primerov svoje ideje izraža posredno, s paralelizmi in z dokaj nenavadno simboliko, ki pa zaradi slabotnega pesniškega izraza zvečine ni dovolj prepričljiva, da bi se mogla uveljaviti kot upoštevanja vreden lirični element. Metaforika nima zadostnega emocionalnega ozadja, zato je navadno neizrazita in se ne vrašča dovolj učinkovito v celotni pesniški organizem. Zato je čustveni element v njegovi liriki zvečine zakrnel in se skoraj nikjer ne razmahne do tvornih razsežnosti, kjer bi pomembno izstopal pesnikov intimni svet. Razumljivo je, da se avtor spričo vseh pomanjkljivosti, ki označujejo njegovo poezijo, skuša reševati z deklarativnostjo, cenenimi formalnimi poskusi, s fabulistikom in podobnim. Tako zabrede v bolj ali manj načelno stihotvorstvo, ki se le v nekaterih primerih vzdigne do prave lirične veljave.

Niko Grafenauer

NEKAJ MISLI OB GRADNIKOVEM PREVODU LEOPARDIJEVIH PESMI

Spet nov pogled v svet misli in čustev enega največjih italijanskih pesnikov, ki smo ga doslej pri nas le premalo poznali in cenili — v svet pesmi Giacoma Leopardija.*

Leopardijeva poezija se kot vsaka velika poezija razlikuje od vseh drugih poezij po nekem čisto svojskem izrazu, ki pomeni bistven prispevek k svetovni književnosti.

Del italijanske poezije nam je Gradnik predstavil že pred vojno z antologijo italijanske lirike, v zadnjem času pa predvsem s prevodom pesmi Michelangela Buonarottija. Naloga je bila skoro pretežka — tudi za takega

* Giacomo Leopardi, *Pesmi*. Prevedel Alojz Gradnik. Uvod in opombe spisal Božidar Borko. Opremil Tone Bitenc. Zbirka Bela krizantema. Cankarjeva založba. Ljubljana 1961.